

κάθε ενδιαφερομένου για το αποτέλεσμα του ελέγχου των δικαιολογητικών του και η κλήση του «να δηλώσει τον αριθμό πρωτοκόλλου της αίτησής του για διαγραφή από το Τμήμα προέλευσης», δ) η διαβίβαση, από το Τμήμα προέλευσης στο Τμήμα υποδοχής, του φακέλου του ενδιαφερομένου, «όπου περιλαμβάνεται και η βεβαίωση διαγραφής του» και ε) η εγγραφή του ενδιαφερομένου στη Σχολή ή στο Τμήμα υποδοχής.

13. Επειδή, με τη θέσπιση των νέων διατάξεων - περι «μεταφοράς θέσης εισαγωγής» - ο νομοθέτης δεν τήρησε τις ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις που τίθενται από το άρθρο 16 του Συντάγματος, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στη σκέψη 10, χάριν προστασίας της εύρυθμης λειτουργίας και σεβασμού της πλήρους αυτοδιοικήσεως των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, αλλά επέβαλε στα ιδρύματα ουσιαστικώς απεριορίστες μετεγγραφές φοιτητών. Συνεπώς, οι διατάξεις αυτές είναι αντισυνταγματικές και ανεφάρμοστες, οι δε προσβαλλόμενες υπουργικές αποφάσεις που εκδόθηκαν για την εφαρμογή τους πρέπει να ακυρωθούν, όπως βασίμως προβάλλεται με το δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως. Οίκοθεν δε νοείται ότι οι εκκρεμείς αιτήσεις των σαράντα επτά (47) παρεμβαινόντων για «μεταφορά θέσης εισαγωγής» (μετεγγραφή) στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ ή στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ στερούνται νομίμου ερείσματος, καθώς και ότι οι Σχολές ή τα Τμήματα Αρχιτεκτόνων, όπου αυτοί εισήχθησαν βάσει των αποτελεσμάτων των εξετάσεων πανελλαδικού επιπέδου του σχολικού έτους 2013 - 2014, οφείλουν να τους επανεγγράψουν, εάν τυχόν έχουν ήδη προβεί σε διαγραφή τους βάσει των διατάξεων των ακυρουμένων υπουργικών αποφάσεων.

14. Επειδή, σύμφωνα με τα εκτεθέντα, πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση ως προς τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ που δεν έχουν ικανότητα διαδίκου, καθώς και ως προς τους αιτούντες που δεν νομιμοποίησαν τον παραστάτη δικηγόρο. Περαιτέρω, κατ' αποδοχήν της κρινομένης αιτήσεως, η οποία έχει ασκηθεί παραδεκτώς από τους λοιπούς αιτούντες, πρέπει να ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες υπουργικές αποφάσεις. Τέλος, πρέπει να απορριφθούν οι παρεμβάσεις και, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, να αποδοθεί το παράβολο και να συμψηφισθεί η δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων (άρθρα 36 παρ. 1 και 4, 39 παρ. 1 του ΠΔ 18/1989).

[Απορρίπτει την αίτηση ως προς τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ, το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ και τους αιτούντες που δεν νομιμοποίησαν τον παραστάτη δικηγόρο. Δέχεται την αίτηση ως προς τους λοιπούς αιτούντες. Ακυρώνει τις αποφάσεις του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων α) Φ.1/161753/Β3/14/8.10.2014 «Ρύθμιση θεμάτων για τη μεταφορά θέσης εισαγωγής Πολυτέκνων, Τριτέκνων και Ειδικών Κατη-

γοριών» (Β' 2665) και β) Φ.1/161748/Β3/14/8.10.2014 «Ρύθμιση θεμάτων για τη μεταφορά θέσης εισαγωγής με οικονομικά κριτήρια του σχολικού έτους 2013 - 2014 στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σύμφωνα με το άρθρο 47 του Ν 4274/2014 ...» (Β' 2665).]

Παρατηρήσεις

Ακύρωση κανονιστικών πράξεων λόγω αντισυνταγματικότητας της εξουσιοδοτικής διάταξης. Το περιεχόμενο της συμμόρφωσης της Διοίκησης: ΣτΕ ΟΛ 1251/2015

Ι. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις.

Η αντισυνταγματικότητα του νομοθετικού πλαισίου των μετεγγραφών

Το νομικό καθεστώς των μετεγγραφών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ζήτημα τεχνικό με σοβαρές κοινωνικές και οικονομικές προεκτάσεις, αποτέλεσε αντικείμενο πρόσφατης απόφασης της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία ανέδειξε τον περίπλοκο χαρακτήρα της συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις λόγω των δραστηκών επεμβάσεων και ανατροπών που ενδέχεται να προκαλέσει. Με αίτηση που ασκήθηκε από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ και 117 μέλη ΔΕΠ ζητήθηκε η ακύρωση των αποφάσεων του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων α) Φ. 1/161753/Β3/14/8.10.2014 «Ρύθμιση θεμάτων για τη μεταφορά θέσης εισαγωγής Πολυτέκνων, Τριτέκνων και Ειδικών Κατηγοριών» (Β' 2665) και β) Φ.1/161748/Β3/14/8.10.2014 «Ρύθμιση θεμάτων για τη μεταφορά θέσης εισαγωγής με οικονομικά κριτήρια του σχολικού έτους 2013 - 2014 στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σύμφωνα με το άρθρο 47 του Ν 4274/2014...» (Β' 2665), οι οποίες εκδόθηκαν κατ' επίκληση της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 53 παρ. 4 του Ν 4264/2014¹ και της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 47 παρ. 6 του Ν 4274/2014², αντιστοίχως.

Η Ολομέλεια εξέτασε το σύστημα των μετεγγραφών υπό το πρίσμα των αρχών της ισότητας του

1. Λαϊκές Αγορές-Υπαίθριο εμπόριο/Σχολ.Εκπαίδευση-ΑΕΙ/Νέο Ποινικό Τμήμα Εφ.Αθ. Εφημερίες Ιατρών (ΦΕΚ Α' 118). Η εξουσιοδοτική διάταξη διαλαμβάνει ότι «[η] διαδικασία για την υποβολή αιτήσεων, τη μεταφορά της θέσης εισαγωγής, η εξειδίκευση των κριτηρίων χορήγησης της μεταφοράς, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων».
2. Ρυθμίσεις Ποινικού και Σωφρονιστικού Δικαίου και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 147).

άρθρου 4 παρ. 1 και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του άρθρου 5 παρ. 1 καθώς και των προστατευτικών της παιδείας διατάξεων του άρθρου 16 του Συντάγματος. Ακολουθώντας την πάγια σχετική νομολογία της, δεδομένου ότι αντίστοιχες διατάξεις έχουν ήδη αποτελέσει το αντικείμενο δικαστικού ελέγχου, επανέλαβε ότι από τον συνδυασμό των ως άνω συνταγματικών διατάξεων συνάγεται ότι η θέσπιση από τον κοινό νομοθέτη ενός συστήματος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να διασφαλίζει, αφενός, την αξιολόγηση των υποψηφίων βάσει κριτηρίων αμιγώς ακαδημαϊκών, ήτοι πρόσφορων για τη διακρίβωση ικανοτήτων σε μαθήματα και δεξιοτήτων συναφών προς το γνωστικό αντικείμενο της σχολής ή του τμήματος, όπου επιθυμεί καθένας να εισαχθεί και, αφετέρου, αριθμό εισαγομένων αντίστοιχο με τις εκπαιδευτικές δυνατότητες των σχολών και των τμημάτων, χωρίς υπερβάσεις που διαταράσσουν την επιβεβλημένη από το άρθρο 16 του Συντάγματος εύρυθμη λειτουργία τους³. Για τη διασφάλιση της δεύτερης προϋπόθεσης, το Σύνταγμα δεν επιβάλλει στον κοινό νομοθέτη να αναθέτει στα όργανα των σχολών και των τμημάτων των ΑΕΙ την αποφασιστική αρμοδιότητα καθορισμού του αριθμού των εισαγομένων. Αρκεί να προβλέπεται γνωμοδότηση των οργάνων αυτών, την οποία ο έχων την αποφασιστική αρμοδιότητα Υπουργός Παιδείας οφείλει, κατ' αρχήν, να δέχεται, δυνάμενος να αποκλίνει μόνον με ειδικώς αιτιολογημένη κρίση, κατά τα γενικώς ισχύοντα όσον αφορά την απλή γνώμη⁴. Όσον αφορά ακριβώς τις μετεγγραφές φοιτητών, το Δικαστήριο έκρινε ότι, για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των σχολών και των τμημάτων των ΑΕΙ καθ' όλο τον χρόνο των σπουδών των εισαγομένων, κάθε εισαγόμενος πρέπει, κατ' αρχήν, να φοιτά στη σχολή ή στο τμήμα, όπου εισάγεται, μέχρι την αποφοίτησή του. «Κατ' εξαίρεση, ο κοινός νομοθέτης δύναται να θεσπίζει διατάξεις που επιτρέπουν τις μετεγγραφές εκείνων των φοιτητών, οι οποίοι αδυνατούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στη σχολή ή στο τμήμα, όπου έχουν εισαχθεί, λόγω προβλημάτων υγείας που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι ή λόγω ανυπέβλητης οικονομικής δυσχέρειας και ζητούν να μετεγγραφούν σε αντίστοιχη σχολή ή τμήμα ΑΕΙ που εδρεύει σε άλλη πόλη, όπου αποδεδειγμένα θα έχουν την αναγκαία για τη φοίτησή τους ιατρική ή οικονομική, κατά περίπτωση, υποστήριξη». Με άλλα λόγια, παρέκκλιση από τον βασικό κανόνα επιτρέπεται μόνο λόγω προβλημάτων υγείας των ίδιων

των φοιτητών ή λόγω ανυπέβλητης οικονομικής δυσχέρειας. Επιπροσθέτως, η Ολομέλεια δέχθηκε ότι, χάριν προστασίας της εύρυθμης λειτουργίας και σεβασμού της πλήρους αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ, το άρθρο 16 του Συντάγματος επιβάλλει στον κοινό νομοθέτη κατά τη θέσπιση των διατάξεων περί μετεγγραφών, αφενός, να προβλέπει ανώτατο όριο για τις καθ' έλαστο ακαδημαϊκό έτος επιτρεπόμενες μετεγγραφές, το οποίο δεν δύναται να υπερβαίνει ποσοστό 10% επί των κατά το ίδιο ακαδημαϊκό έτος εισαγομένων σε κάθε σχολή ή τμήμα υποδοχής και, αφετέρου, να καθιστά τα όργανα των σχολών και των τμημάτων υποδοχής αποφασιστικώς αρμόδια για να εκτιμούν, με ειδικώς αιτιολογημένη κρίση και χωρίς υποχρέωση εξάντλησης του ως άνω ορίου, αν και σε ποιο βαθμό επιτρέπουν οι λειτουργικές δυνατότητές τους τη διενέργεια μετεγγραφών κατά το συγκεκριμένο ακαδημαϊκό έτος και, ακολούθως, να αποφασίζουν επί των σχετικών αιτήσεων των ενδιαφερομένων συνεκτιμώντας και την επίδοση εκάστου εξ αυτών στις σπουδές του.

Μετά την κατά τα ανωτέρω αποτύπωση του συνταγματικού πλαισίου των μετεγγραφών, η Ολομέλεια εξέτασε, στη συνέχεια, τις εξουσιοδοτικές διατάξεις των νόμων 4264/2014 και 4274/2014 και κατέληξε ότι παραβιάζουν τις ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 16 του Συντάγματος, καθόσον επιβάλλουν στα ιδρύματα ουσιαστικώς απεριορίστες μετεγγραφές φοιτητών. Κατά συνέπεια, οι διατάξεις αυτές κρίθηκαν αντισυνταγματικές και ανεφάρμοστες και οι προσβαλλόμενες υπουργικές αποφάσεις που εκδόθηκαν για την εφαρμογή τους ακυρωτέες. Περαιτέρω, στα πλαίσια διευκρίνισης της υποχρέωσης συμμόρφωσης της Διοίκησης, η Ολομέλεια έκρινε ότι οι εκκρεμείς αιτήσεις των σαράντα επτά παρεμβαινόντων για «μεταφορά θέσης εισαγωγής» (μετεγγραφή) στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΕΜΠ ή στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΑΠΘ στερούνται νομίμου ερείσματος, καθώς και ότι οι Σχολές ή τα Τμήματα Αρχιτεκτόνων, όπου αυτοί εισήχθησαν βάσει των αποτελεσμάτων των εξετάσεων πανελλαδικού επιπέδου του σχολικού έτους 2013-2014, οφείλουν να τους επανεγγράψουν, εάν τυχόν έχουν ήδη προβεί σε διαγραφή τους βάσει των διατάξεων των ακυρωμένων υπουργικών αποφάσεων.

II. Οι συνέπειες της ΣτΕ Ολ 1251/2015 και η «εφαρμογή» της από τη Διοίκηση

Η έκταση των συνεπειών της ως άνω απόφασης της Ολομέλειας εγείρει σοβαρά ζητήματα συμμόρφωσης της Διοίκησης, ιδίως όσον αφορά τη νομική τύχη των ήδη διενεργηθεισών βάσει των ακυρωθεισών κανονιστικών πράξεων μετεγγραφών. Ειδικότερα,

3. ΣτΕ Ολ 986 - 8/2014, Ολ 2411/2012, Ολ 3351/2000, Ολ 3328/2000, 673/1987.

4. Άρθρο 20 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, η οποία έχει εφαρμογή, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει το αντίθετο, η Διοίκηση δεν έχει υποχρέωση να ανακαλεί τις παράνομες ατομικές πράξεις της, για τις οποίες έχει παρέλθει η κατά νόμο προθεσμία προσβολής τους ή που έχουν προσβληθεί ανεπιτυχώς⁵. Εκτός από την περίπτωση ρητής και ανενδοίαστης πρόβλεψης περί του αντιθέτου⁶, η παραπάνω αρχή κάμπτεται, οσάκις η ανάκληση είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση προς ακυρωτική δικαστική απόφαση ή σε ορισμένες περιπτώσεις που διαμορφώνονται νομολογιακώς και θα αναλυθούν κατωτέρω, στο μέτρο που συνδέονται με τη σχολιαζόμενη απόφαση.

Ειδικότερα, η συμμόρφωση σε ακυρωτική δικαστική απόφαση δεν περιλαμβάνει φυσικά την ανάκληση της ακυρωθείσας πράξης, η οποία, με τη δημοσίευση της διαπλαστικής απόφασης, εξαφανίστηκε αναδρομικώς από την έννομη τάξη. Απαιτείται όμως η ανάκληση των ατομικών πράξεων που στηρίχθηκαν στην ακυρωθείσα ατομική⁷. Ακριβέστερα, «η Διοίκηση, μετά την έκδοση ακυρωτικής αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας, υποχρεούται να συμμορφωθεί προς αυτήν και μάλιστα όχι μόνο να θεωρήσει ως ανίσχυρη και μη υφιστάμενη στον νομικό κόσμο την ακυρωθείσα διοικητική πράξη, αλλά να προβεί σε θετικές ενέργειες για την αναμόρφωση της νομικής καταστάσεως που προέκυψε αμέσως ή εμμέσως από την ακυρωθείσα πράξη, ανακαλούσα ή τροποποιούσα τις σχετικές στο μεταξύ εκδοθείσες πράξεις ή εκδίδουσα άλλες με αναδρομική ισχύ για να αποκαταστήσει τα πράγματα στην θέση στην οποία θα ευρίσκοντο αν από την αρχή δεν είχε εκδοθεί η ακυρωθείσα πράξη. Το ειδικότερο περιεχόμενο και η έκταση των υποχρεώσεων της Διοικήσεως προσδιορίζονται από το αντικείμενο της

απαγγελλομένης ακυρώσεως, δηλαδή από το είδος και την φύση της ακυρούμενης πράξεως, καθώς και από την κρίση ή τις κρίσεις για τα ζητήματα που εξέτασε και για τα οποία αποφάνθηκε το Δικαστήριο στο αιτιολογικό της αποφάσεώς του, δημιουργώντας δεδικασμένο ως προς αυτά στη συγκεκριμένη περίπτωση»⁸.

Ιδιαίτερης μνείας χρήζουν οι υποθέσεις κοινωνικής ασφάλισης, όπου διαμορφώθηκε νομολογιακά η υποχρέωση επανεξέτασής τους, ως «ηθικής φύσεως γενική αρχή του δικαίου των κοινωνικών ασφαλίσεων» διαδικαστικού χαρακτήρα⁹. Πρόκειται για την υποχρέωση επανάληψης της διοικητικής διαδικασίας και της αναδρομικής ανάκλησης της διοικητικής πράξης μετά από ευμενέστερη αλλαγή της νομοθεσίας, ή των νομολογίας ή των πραγματικών δεδομένων έναντι του χρόνου έκδοσης της αρχικής πράξης. Αυτή η γενική αρχή συρρικνώθηκε, στη συνέχεια, σημαντικά, καθώς έγινε δεκτό ότι οι αποφάσεις των οργάνων των ασφαλιστικών οργανισμών που υπάγονται στον Ν 861/1979 είναι δυνατό να αναθεωρούνται, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αίτησης οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον, μόνο για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρ. 1 παρ. 5 αυτού του νόμου¹⁰.

Τέλος, μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την υπό κρίση υπόθεση, παρουσιάζει η νομολογιακή κατασκευή της ανάκλησης πράξεων ομοίων προς ακυρωθείσα. Στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες με αμετάκλητη δικαστική απόφαση ακυρώνεται ατομική διοικητική πράξη για τον λόγο ότι στηρίχθηκε σε διάταξη αντίθετη προς υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνα δικαίου ή σε κανονιστική πράξη της Διοίκησης που δεν έχει νόμιμο εξουσιοδοτικό έρεισμα, η αρχή της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης να ανακαλεί παράνομες πράξεις της κάμπτεται για τις λοιπές ομοίου περιεχομένου ατομικές διοικητικές πράξεις, οι οποίες έχουν εκδοθεί με βάση την ίδια διάταξη, εφόσον για την ανάκλησή τους υποβληθεί στη Διοίκηση αίτηση σε εύλογο χρόνο μετά τη δημοσίευση της ακυρωτικής απόφασης του δικαστηρίου, από πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον. Στην περίπτωση αυτή, η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να επανεξετάσει τη νομιμότητα της πράξης και να προχωρήσει στην ανάκλησή της, εντός του πλαισίου της απονεμόμενης από τον νομοθέτη διακριτικής ευχέρειας ή δέσμιας αρμοδιότητος για την έκδοσή της, κατ' εκτίμηση των λόγων υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος που τυχόν επιβάλλουν ή αποκλείουν την ανάκλησή της,

5. Ενδεικτικά ΣτΕ 4928/2013, 2923/2013, 2681/2011, 3842/2010, Ολ 2176/2004, 1041/2004, 2274/2003, 3047/2002, 952/1988. Κατά την ΣτΕ Ολ 2282/1992, κάμψη της ανωτέρω γενικής αρχής είναι δυνατή μόνο βάσει ρητής, ειδικής και ανενδοίαστης προβλέψεως του νομοθέτη και δεν δύναται να συναχθεί από το όλο πνεύμα και το σκοπό των συνταγματικών διατάξεων) ή αν η ανάκληση είναι αναγκαία για τη συμμόρφωση προς ακυρωτική απόφαση (βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1025/1992). Όταν όμως η Διοίκηση απαντήσει αρνητικά σε αίτημα για ανάκληση διοικητικής πράξης, η απάντησή της αυτή πρέπει να είναι νόμιμα αιτιολογημένη ώστε να είναι δυνατός ο δικαστικός έλεγχος της διακριτικής ευχέρειας (βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 3065/1991). Ομοίως, η τεκμαιρομένη, λόγω παρόδου απράκτου ορισμένου χρόνου από της υποβολής σχετικής αίτησης, σιωπηρή άρνηση της Διοίκησης να ανακαλέσει παράνομη πράξη της, δεν συνιστά, καταρχήν, προσβλητή με αίτηση ακύρωσης παράλειψη οφειλομένης νόμιμου ενεργείας κατά την έννοια του άρθρου 45 παρ. 4 του ΠΔ/τος 18/1989.

6. ΣτΕ Ολ 2282/1992.

7. ΣτΕ 3433/2010, 1016/2009, 8/2002, 915/2001, 2909/1994.

8. ΣτΕ 2040/2013 2228/2005, Ολ 1681/2002, 441/2001.

9. Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 2923/2013, 731/2006, 1025/1992.

10. Βλ. ενδεικτικά ΣτΕ 1610/1999.

της ανάγκης προστασίας δικαιωμάτων τρίτων που εκτήθησαν καλοπίστως από την εφαρμογή της και του χρόνου που διέρρευσε από την έκδοσή της¹¹. Η ίδια υποχρέωση επανεξέτασης γίνεται δεκτή και στην περίπτωση κατά την οποία μετά την έκδοση της πράξης διαμορφώνεται αντίθετη νομολογία, οπότε επιβάλλεται από την αρχή της χρηστής διοίκησης η επανεξέταση της υπόθεσης με σκοπό την ανάκληση της εκδοθείσας πράξης και την έκδοση νέας, σύμφωνης με τα νομολογιακά δεδομένα, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι ο ενδιαφερόμενος επικαλείται απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου και όχι αποφάσεις άλλων δικαστηρίων, οι οποίες κατέστησαν αμετάκλητες λόγω μη άσκησης κατ' αυτών των προβλεπομένων ενδίκων μέσων¹².

Η ανωτέρω νομολογιακώς διαμορφωθείσα υποχρέωση ανάκλησης παγιώθηκε και διευρύνθηκε, καλύπτοντας και την ακύρωση κανονιστικής πράξης. Έτσι, σύμφωνα με τον κανόνα που διατυπώθηκε στην απόφαση ΣτΕ Ολ 1175/2008, στην περίπτωση, κατά την οποία με αμετάκλητη δικαστική απόφαση ακυρώνεται κανονιστική διοικητική πράξη λόγω αντίθεσής της προς το Σύνταγμα, υπάρχει υποχρέωση της Διοίκησης, ερειδόμενη και στην υποχρέωσή της να συμμορφωθεί προς την ακυρωτική απόφαση, η οποία, στην περίπτωση αυτή, ισχύει έναντι πάντων, να ανακαλέσει, υπό τις προϋποθέσεις που έχουν ήδη διατυπωθεί στην απόφαση ΣτΕ Ολ 2176/2004, τις ατομικές διοικητικές πράξεις που έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογή της ως άνω αντισυνταγματικής κανονιστικής διοικητικής πράξης, εφόσον υποβληθεί σχετική αίτηση από πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον σε εύλογο χρόνο μετά τη δημοσίευση της ακυρωτικής απόφασης του δικαστηρίου¹³. Αντιστοίχως, κατ' εκτίμηση των κριτηρίων αυτών, δηλαδή του δημόσιου συμφέροντος, των δικαιωμάτων καλόπιστων τρίτων και του διαρρηυσαντος χρονικού διαστήματος, η Διοίκηση μπορεί να αρνηθεί την ανάκληση σε συγκεκριμένη υπόθεση.

Όσον αφορά την περίπτωση που εξέτασε το Συμβούλιο της Επικρατείας στην υπόθεση των μετεγγραφών, η ακύρωση των προσβαλλόμενων υπουργικών αποφάσεων λόγω αντισυνταγματικότητας της νομοθετικής εξουσιοδότησης θα μπορούσε να σημαίνει ότι η Διοίκηση ενδέχεται να υποχρεωθεί σε ανάκληση των ατομικών πράξεων μετεγγραφής που εκδόθηκαν βάσει των ακυρωθεισών πράξεων εάν υποβληθεί σχετική αίτηση από πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον σε εύλογο χρόνο μετά τη δημοσίευση της απόφασης ΣτΕ Ολ 1251/2015. Θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχουν έννομο συμφέρον να ζητήσουν την ανάκληση μετεγγραφών καθηγητές ή πρόεδροι των τμημάτων ή κοσμήτορες των σχολών υποδοχής. Επιβάλλεται, πάντως, να τονισθεί ότι η ανάκληση των επιμέρους πράξεων μετεγγραφής για μερικές χιλιάδες φοιτητών που έκαναν χρήση της σχετικής δυνατότητας δεν είναι προφανής, δεδομένου ότι τίθεται ζήτημα προστασίας καλοπίστως κτηθέντων δικαιωμάτων και ανάγκης διασφάλισης των νομικών και πραγματικών καταστάσεων που διαμορφώθηκαν για τους εν λόγω φοιτητές, οι οποίοι άλλαξαν τόπο σπουδών και στήριξαν στην αλλαγή αυτή σημαντικές προσωπικές επιλογές, οι οποίες δεν θα ήταν εύκολο να ανατραπούν. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα προς τη Διοίκηση, τα αρμόδια διοικητικά όργανα οφείλουν να προβούν στις αναγκαίες σταθμίσεις. Είναι σαφές ότι, όσον αφορά τη γενικότερη ρύθμιση του συστήματος των μετεγγραφών, εάν ο νομοθέτης εξακολουθεί να επιθυμεί την πρόβλεψη ορισμένων εξαιρέσεων στον κανόνα της φοίτησης κάθε εισαγομένου στη σχολή ή στο τμήμα εισαγωγής του, οφείλει να θεσπίσει νέες διατάξεις που να μην αντίκεινται στους ως άνω συνταγματικούς κανόνες, λαμβάνοντας παράλληλα μέριμνα, μέσω μεταβατικών ρυθμίσεων, για τις ήδη πραγματοποιηθείσες μετεγγραφές¹⁴.

III. Η μη «εφαρμογή» της διάταξης του άρθρου 50 παρ. 3 ΠΔ 18/1989 (όπως ισχύει μετά το άρθρο 22 Ν 4274/2014) και του κατά χρόνο περιορισμού των αποτελεσμάτων ακυρωτικής απόφασης

Το ενδεχόμενο υποχρεωτικής ανάκλησης σωρείας ευμενών διοικητικών πράξεων, όπως εκτέθηκε ανωτέρω, συνηγορεί υπέρ της εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση της δικονομικής δυνατότητας περιορισμού των κατά χρόνο αποτελεσμάτων της

11. ΣτΕ 370/1997, 3500/2002, Ολ 2176/2004, 3279/2005, 2123/2006, Ολ 1175/2008. Ενδεικτικά, *Ε. Σπηλιωτόπουλου*, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, 13η εκδ., τ.1, αρ. περιθ. 179· *Κ. Γιαννακόπουλου*, *Η υποχρέωση ανάκλησης ατομικών διοικητικών πράξεων*, «ομοίων με ακυρωθείσα πράξη», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998· *Κ. Γώγου*, *Η δικαστική προσβολή παραλείψεων της διοίκησης*, Εκδ. Σάκκουλα, 2005, σ. 113 επ.· *Π. Λαζαράτου*, *Η επέκταση των αντικειμενικών ορίων του δεδεδεικμένου επί ομοίων πράξεων στο ελληνικό δίκαιο*, Σχόλιο στη ΣτΕ 370/1997, Δ 1998, σ. 319· *Χ. Μουκίου*, *Η επέκταση του ακυρωτικού αποτελέσματος στις όμοιες πράξεις κατά το γαλλικό και το ελληνικό δίκαιο*, *Διδικ* 1994, σ. 15.

12. ΣτΕ 459/2001.

13. Βλ και ΣτΕ 3414/2009, 3065/2012.

14. Πρβλ. ΣτΕ 4763/2014 (7μ), www.prevedourou.gr, Νομολογιακές εξελίξεις στην ανάκληση πράξης όμοιας προς ακυρωθείσα (ΣτΕ 4763/2014 7μ). Αναρμοδίως εκδοθείσα έγκριση πολεοδομικής μελέτης (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 30.3.2015).

δικαστικής ακύρωσης¹⁵. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, η εμπέδωση της αρχής της ασφάλειας δικαίου φαίνεται να αποτελεί βασική προτεραιότητα του νομοθέτη και της δικαστικής εξουσίας, ενίοτε, μάλιστα, σε βάρος της αρχής της νομιμότητας ή του δικαιώματος πλήρους και αποτελεσματικής έννομης προστασίας. Ο Έλληνας νομοθέτης, με τον Ν 4274/2014, «θετικοποίησε»¹⁶ την ασφάλεια δικαίου σε δικονομικό επίπεδο, αφήνοντας στον δικαστή την ευχέρεια περιορισμού του απόλυτου αναδρομικού αποτελέσματος της ακυρωτικής απόφασής του. Με τις ίδιες διατάξεις του Ν 4274/2014 αναγνωρίστηκε στον ακυρωτικό δικαστή η ευχέρεια, αφού εκτιμήσει τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, να ορίσει ότι δεν θα ανατραπούν συγκεκριμένες πραγματικές καταστάσεις που δημιουργήθηκαν υπό την ισχύ της ακυρωθείσας διοικητικής πράξης, τάσσοντας στη Διοίκηση προθεσμία προκειμένου να άρει τη διαπιστωθείσα πλημμέλεια ή την παράλειψη¹⁷.

Οι εξελίξεις αυτές, που νομιμοποιούνται, κατ' αρχήν, ως εκφάνσεις της ασφάλειας δικαίου και αποτελούν εκδήλωση «ρεαλιστικής προσέγγισης» του δικαστή, εγείρουν, πάντως, επιφυλάξεις ως προς τη σταδιακή υποβάθμιση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας και του γενικού ενδίκου βοηθήματος της αίτησης ακύρωσης, καθόσον η προστασία που μπορεί να παρασχεθεί στον διοικούμενο θα είναι μερική και όχι πλήρης και αποτελεσματική¹⁸. Μάλιστα, η πρόσφατη αξιοποίηση των σχετικών δυνατοτήτων από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου σε δύο απο-

φάσεις της αναδεικνύει τα προβλήματα των νέων ρυθμίσεων.

Με την απόφαση ΣτΕ Ολ 4003/2014, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, αντί της αναδρομικής ακύρωσης της διαπιστωθείσας παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, δηλαδή της αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων, εξέδωσε προδικαστική απόφαση με την οποία έταξε εξάμηνη προθεσμία στη Διοίκηση, η οποία υπερβαίνει το προβλεπόμενο στον νέο νόμο τρίμηνο, που χαρακτηρίζεται μάλιστα από τον ίδιο νόμο ως αποκλειστική προθεσμία, προκειμένου αυτή να προβεί στην οφειλόμενη ενέργεια. Εν προκειμένω δηλαδή, δεν πρόκειται απλώς για άρση πλημμέλειας της προσβαλλόμενης πράξης, αλλά για επιβολή στη Διοίκηση της υποχρέωσης να εκδώσει την οφειλόμενη κανονιστική πράξη με το περιεχόμενο που προβλέπει ο νόμος εντός συγκεκριμένης προθεσμίας¹⁹. Είναι προφανές ότι, με την ανωτέρω απόφασή του, το Συμβούλιο της Επικρατείας επιχείρησε να διασφαλίσει το γενικό δημοσιονομικό συμφέρον του κράτους, ώστε να μην τεθεί ζήτημα ανατροπής των χιλιάδων καταλογιστικών πράξεων που προσδιόριζαν ποσά φόρου επί τη βάσει μη ισχυουσών αντικειμενικών αξιών. Ωστόσο, η διασφάλιση του γενικού δημοσιονομικού συμφέροντος φαίνεται να εξέρχεται του πεδίου εφαρμογής του Ν 4274/2014, δεδομένου ότι με τις ρυθμίσεις αυτές ο νομοθέτης απέβλεψε στην εμπέδωση της ασφάλειας δικαίου και στην προστασία δικαιωμάτων που αποκτήθηκαν εν τω μεταξύ και στηρίχθηκαν στην τελικώς ακυρωθείσα παράνομη πράξη²⁰.

Περισσότερο προβληματική είναι η αναλογική εφαρμογή της διάταξης στην απόφαση ΣτΕ Ολ 4741/2014, η οποία εκδόθηκε (κατόπιν της παραπεμπτικής ΣτΕ 2705/2014 7μ) επί πιλοτικής δίκης, με αφορμή αγωγή με την οποία, ζητήθηκε να αναγνωρισθεί η εις ολόκληρον υποχρέωση του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και του Ελληνικού Δημοσίου να καταβάλουν στους ενάγοντες

15. Έτσι, εύστοχα, ο Κ. Γώγος, Ο κατά χρόνο περιορισμός των αποτελεσμάτων ακυρωτικών αποφάσεων, εισήγηση στο συνέδριο της Εταιρείας Διοικητικών Μελετών και της Νομικής Σχολής ΑΠΘ (25 Απριλίου 2015), υπό δημοσίευση σε ΘΠΔΔ 8-9/2015.

16. Η. Κουβαρά, Ν 4274/2014. Οι νέες διατάξεις για την ακυρωτική δίκη: Η θετικοποίηση σε δικονομικό επίπεδο της αρχής της ασφάλειας δικαίου, ΘΠΔΔ 7-8/2014, σ. 718.

17. Αρνητικός είναι ο Χ. Χρυσανθάκης σε σχετικό σχόλιο του επί της ΣτΕ 1422/2013, ΘΠΔΔ 7-8/2014, σ. 749 επ. Ομοίως, σε νεότερο σχόλιό του επί της ΣτΕ 2151/2014 (7μ), ΘΠΔΔ 1/2015, σ. 42 επ. επισημαίνει, αναφερόμενος στις νέες ρυθμίσεις του Ν 4274/2014, ότι «το συνταγματικό πλαίσιο, το οποίο και καθιστά εξαιρετικώς προβληματική και την πρόσφατη αυτή νομοθετική τροποποίηση, επιβάλλ[ει] στον νομοθέτη την επαναπροσέγγιση του ζητήματος υπό το φως της αρχής του κράτους δικαίου...».

18. Ε. Πρεβεδούρου/Σ. Κυβέλος, «Νεότερες εξελίξεις ως προς τον περιορισμό της υποχρέωσης συμμόρφωσης της Διοίκησης προς ακυρωτική απόφαση (με αφορμή την απόφαση ΣτΕ 2151/2014 (7μ)», ΔΔίκη 6/2014, σ. 1476· Η. Κουβαράς, «Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 2151/2014: ένα παράδειγμα «υψηλής» δικαστικής στάθμης και όχι υπαναχώρησης από το εγχείριο «συμμορφωτικό κεκτημένο», ΘΠΔΔ 1/2015, σ. 42.

19. Ε. Πρεβεδούρου/Σ. Κυβέλος, «Σκέψεις ως προς τη δυνατότητα της Διοίκησης να «διορθώσει» a posteriori παράνομη διοικητική πράξη μετά τις ρυθμίσεις του Ν 4274/2014 (με αφορμή την απόφαση ΣτΕ Ολ 4003/2014)», ΘΠΔΔ 12/2014, σ. 1072επ.

20. Αυστηρή κριτική στην απόφαση ασκεί ο Κ. Γώγος, Η παράλειψη της διοίκησης να αναπροσαρμόσει τις αντικειμενικές αξίες των ακινήτων ως πεδίο εφαρμογής των «διευρυσμένων εξουσιών» του διοικητικού δικαστή, ΤοΣ 3-4/2014, σ. 677 επ· βλ. και Ε. Πρεβεδούρου, Βελτίωση της έννομης προστασίας υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, εισήγηση στο Συνέδριο στη μνήμη των καθηγητών Δ. Θ. Τσάτσου και Γ. Παπαδημητρίου, με τίτλο: Ελληνική Πολιτεία και Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία (20 και 21 Φεβρουαρίου 2015), υπό δημοσίευση ΘΠΔΔ.

ποσά που αντιστοιχούν σε περικοπείσες ακαθάριστες αποδοχές τους, χρονικού διαστήματος από 1.8.2012 έως 30.4.2013, βάσει των διατάξεων της περίπτωσης 17, της υποπαραγράφου Γ.1, της παραγράφου Γ, του άρθρου πρώτου του Ν 4093/2012 και της υπ' αριθμ. οικ. 2/83408/022/14.11.2012 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών. Πρόκειται για μια από τις σημαντικότερες πρόσφατες αποφάσεις του Δικαστηρίου: εντάσσεται στη νομολογία σχετικά με τη συνταγματικότητα των διατάξεων περί περικοπών των αποδοχών διαφόρων επαγγελματικών κατηγοριών²¹, περιλαμβάνει δε ερμηνεία των άρθρων 16, 4 παρ. 5, 16, 25 παρ. 1 και 4 και 87 του Συντάγματος, τεχνική ελέγχου συνταγματικότητας, ανάλυση της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος, ερμηνεία του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ και εκτενείς σκέψεις για τις ιδιομορφίες της κατάστασης των καθηγητών ΑΕΙ ως δημοσίων λειτουργών. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της απόφασης, πάντως, έγκειται στην ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τις εξουσίες του Συμβουλίου της Επικρατείας ως προς τον προσδιορισμό των συνεπειών των αποφάσεών του²². Η Ολομέλεια εφαρμόζει εν προκειμένω αναλογικά τις διατάξεις του Ν 4274/2014 -καθόσον επιτρέπουν στον ακυρωτικό δικαστή να περιορίζει την αναδρομικότητα της ακύρωσης των παρανόμων διοικητικών πράξεων- στις αγωγές αποζημίωσης και στις διαφορές ουσίας, μέσω άκρως διασταλτικής ερμηνείας της διάταξης του άρθρου 1 του Ν 3900/2010 περί πιλοτικής δίκης. Επιπλέον, μολοντί λειτουργεί στο πλαίσιο ενός συστήματος διάχυτου και παρεμπόπτοντος ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων, το Συμβούλιο της Επικρατείας μεταθέτει χρονικά τις συνέπειες της διαπιστωμένης αντισυνταγματικότητας των εφαρμοστέων στην εξεταζόμενη υπόθεση νομοθετικών ρυθμίσεων, ασκώντας κατ' ουσία αρμοδιότητες συνταγματικού δικαστηρίου, οι οποίες στην ελληνική έννομη τάξη ανήκουν στο ΑΕΔ. Δέχθηκε δηλαδή ότι «για τους ενάγοντες και όσους άλλους έχουν ασκήσει ένδικα μέσα η βοήθημα μέχρι το χρόνο δημοσίευσης της απόφασης η διαγνωσθείσα αντισυνταγματικότητα θα έχει αναδρομικό χαρακτήρα», ενώ «δεν μπορεί να γίνει επίκληση

της αντισυνταγματικότητας των διατάξεων αυτών για τη θεμελίωση αποζημιωτικών αξιώσεων άλλων μελών του ΔΕΠ των ΑΕΙ, που αφορούν περικοπείσες, βάσει των εν λόγω διατάξεων, αποδοχές τους, για χρονικά διαστήματα προγενέστερα του χρονικού σημείου δημοσίευσης της παρούσας απόφασης». Έτσι όμως η Ολομέλεια επιβάλλει στον δικαστή της ουσίας ο οποίος θα επιληφθεί στο μέλλον αγωγής αποζημίωσης θεμελιουμένης στην εν λόγω αντισυνταγματικότητα την υποχρέωση να εφαρμόσει αντισυνταγματικό νόμο, κατά παράβαση του άρθρου 87 παρ. 2 του Συντάγματος²³.

Αντιθέτως, στη σχολιαζόμενη απόφαση ΣτΕ Ολ 1251/2015, η Ολομέλεια δεν αξιοποίησε τη συγκεκριμένη δυνατότητα του κατά χρόνο περιορισμού των ακυρωτικών αποτελεσμάτων, μη ασχολούμενη καθόλου με το ζήτημα της ασφάλειας δικαίου και την ανάγκη προστασίας της εμπιστοσύνης των άμεσα ή έμμεσα εμπλεκομένων. Έτσι, η αντιμετώπιση των ειδικότερων συνεπειών της ακύρωσης των προσβαλλόμενων κανονιστικών πράξεων αφέθηκε στην ευχέρεια της Διοίκησης, η οποία οφείλει, κατ' εφαρμογή των γενικών αρχών περί ανάκλησης των διοικητικών πράξεων, να σταθμίσει την υποχρέωση ανάκλησης των ατομικών πράξεων που στηρίχθηκαν στις ακυρωθείσες, λόγω αντισυνταγματικότητας της νομοθετικής εξουσιοδότησης, κανονιστικές και την ανάγκη προστασίας των καλοπίστως κτηθέντων δικαιωμάτων των ήδη μετεγγραφέντων. Η προσέγγιση αυτή πιθανόν να οφείλεται, αφενός, στην επιθυμία του Δικαστηρίου να προβεί σε λελογισμένη και μετριοπαθή χρήση των σχετικών διατάξεων, ώστε να μη τεθεί εν αμφιβόλω ο εξαιρετικός χαρακτήρας τους και ο κανόνας της αναδρομικότητας των ακυρωτικών αποφάσεων, αφετέρου, στην εκτίμηση ότι δυσχερώς θα μπορούσε να θεμελιωθεί, εν προκειμένω, υποχρέωση της Διοίκησης να προβεί σε ανάκληση.

Από την ανάλυση, πάντως, των παραπάνω περιπτώσεων, προκύπτει επιλεκτική, εκ μέρους του

21. Βλ. προσφάτως ΣτΕ Ολ 2192/2014.

22. Πρόκειται για τη νέα διάταξη του άρθρου 50 παρ. 3β του ΠΔ 18/1989: «Σε περίπτωση αιτήσεως ακυρώσεως που στρέφεται κατά διοικητικής πράξεως, το δικαστήριο, σταθμίζοντας τις πραγματικές καταστάσεις που έχουν δημιουργηθεί κατά το χρόνο εφαρμογής της, ιδίως δε υπέρ των καλόπιστων δικαιουμένων, καθώς και το δημόσιο συμφέρον, μπορεί να ορίσει ότι τα αποτελέσματα της ακυρώσεως ανατρέχουν σε χρονικό σημείο μεταγενέστερο του χρόνου έναρξης της ισχύος της και σε κάθε περίπτωση προγενέστερο του χρόνου δημοσίευσης της απόφασης». Βλ. σκέψεις 25, 26 και 27 της απόφασης.

23. www.prevedourou.gr, Αντισυνταγματικότητα των περικοπών των αποδοχών των μελών ΔΕΠ. Περιορισμός της χρονικής έκτασης των αποτελεσμάτων της αντισυνταγματικότητας (ΣτΕ Ολ 4741/2014 [16.1.2015]). Επίσης, *Ε. Πρεβεδούρου*, Βελτίωση της έννομης προστασίας υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, ό.π., υπό δημοσίευση· *Κ. Γώγου*, Η παράλειψη της διοίκησης να αναπροσαρμόσει τις αντικειμενικές αξίες των ακινήτων ως πεδίο εφαρμογής των «διευρυμένων εξουσιών» του διοικητικού δικαστή, ό.π.· *του ιδίου*, Ο κατά χρόνο περιορισμός των αποτελεσμάτων ακυρωτικών αποφάσεων, ό.π., υπό δημοσίευση· *Η. Κουβαρά*, Η ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των πανεπιστημιακών λειτουργών και τα όρια μιας συνεπειοκρατικής στάθμισης από το Συμβούλιο Επικρατείας, *ΕφημΔΔ* 1/2015, σ. 26.

Συμβουλίου της Επικρατείας, χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι ρυθμίσεις του άρθρου 22 του Ν 4274/2014, η οποία φαίνεται να κινείται, χωρίς απόλυτη συνέπεια, μεταξύ δυσχερώς προβλέψιμου judicial activism και αδικαιολόγητης self-restraint, με αποτέλεσμα να δημιουργείται εύλογος προβληματισμός ως προς τη ratio των εν λόγω διατάξεων καθώς ως προς τα όρια και τις προϋποθέσεις εφαρμογής τους.

Ευγενία Β. Πρεβεδούρου,
Αν. Καθηγήτρια Νομικής ΑΠΘ

Σωτήριος Κ. Κυβέλος,
Δ.Ν., Δικηγόρος

Γ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Οδοντιατρικοί σύλλογοι - Ανταγωνισμός στην αγορά παροχής οδοντιατρικών υπηρεσιών

ΣτΕ ΟΛ 149/2015

Πρόεδρος: Κ. Μενουδάκος, Πρόεδρος ΣτΕ
Εισηγητής: Ι. Γράβαρης, Σύμβουλος Επικρατείας
Δικηγόροι: Ε. Παπαευαγγέλου, Β. Τουντόπουλος

Οι οδοντιατρικοί σύλλογοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν μορφή της καθ' ύλην αυτοδιοικήσεως, ασκώντας δημόσια εξουσία και εκδίδοντας διοικητικές πράξεις επί ζητημάτων για τα οποία ο νόμος τους έχει παραχωρήσει σχετική αρμοδιότητα, όπως τα αναγόμενα στην ιατρική δεοντολογία. Αποφάσεις όμως των εν λόγω συλλόγων με τις οποίες καθορίζονται κατώτατα όρια αμοιβών δεν ανάγονται στην προσήκουσα, από δεοντολογικής απόψεως, άσκηση του οδοντιατρικού επαγγέλματος ούτε λαμβάνονται στα πλαίσια αντίστοιχης κανονιστικής εξουσίας που τους έχει παρασχεθεί από το νόμο. Αντιθέτως, η κανονιστική αρμοδιότητα επί του ζητήματος αυτού ανήκει στο ίδιο το Κράτος. Το δε «κατώτατον όριον της ισχυούσης οδοντιατρικής αμοιβής» και το «εγκεκριμένον τιμολόγιον», που αναφέρονται στα άρθρα 6 και 14 του Δεοντολογικού Κανονισμού Οδοντιάτρων, προϋποθέτουν την έγκυρη θέσπιση, με άλλες διατάξεις, τέτοιου ορίου ή τιμολογίου· και τέτοια εν προκειμένω είναι αυτά που προσδιορίζονται από την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση με τις κανο-

νιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων των άρθρων 28, 29 και 30 του ΑΝ 1565/1939 και με τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις αυτές. Δεν θα ήταν, άλλωστε, δυνατόν ο δεοντολογικός κανονισμός να περιέχει διατάξεις αντικείμενες στις εν λόγω διατάξεις του ως άνω νόμου, διότι υπό την εκδοχή αυτή οι διατάξεις του κανονισμού θα ήταν ανίσχυρες ως τεθείσες καθ' υπέρβαση της εξουσιοδοτικής διατάξεως. Αποφάσεις, συνεπώς, των οδοντιατρικών συλλόγων περί καθορισμού κατωτάτων ορίων αμοιβών δεν διαφεύγουν από το πεδίο των κανόνων του ανταγωνισμού εκ μόνου του λόγου ότι χαρακτηρίζονται από τους ως άνω συλλόγους ως «δεοντολογικοί κανόνες». Οι αποφάσεις αυτές συνιστούν αποφάσεις «ενώσεων επιχειρήσεων» που έχουν ως συνέπεια τον περιορισμό του ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, αντίκεινται στο άρθρο 1 του Ν 703/1977.

Διατάξεις: 28, 29 30 ΑΝ 1565/1939, 1, 8 Ν 703/1977

[...] 2. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η αναίρεση της 1027/2007 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με την οποία απορρίφθηκε προσφυγή του αναιρεσιόντος οδοντιατρικού συλλόγου κατά της 292/IV/12.9.2005 αποφάσεως της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Με την απόφασή της αυτή, η Επιτροπή, μεταξύ άλλων, είχε διαπιστώσει ότι ο αναιρεσιών, προσδιορίζοντας τα κατώτατα όρια αμοιβών των οδοντιατρικών πράξεων των μελών του, περιόριζε τον ανταγωνισμό στην αγορά παροχής οδοντιατρικών υπηρεσιών κατά παράβαση του άρθρου 1 του Ν 703/1977, και τον είχε, κατόπιν αυτού, υποχρεώσει να παύσει την παράβαση και να την παραλείψει στο μέλλον.

3. Επειδή, με την 126/2009 απόφαση του Β' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, η υπόθεση παραπέμφθηκε, λόγω σπουδαιότητας, στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, εκτός από το λόγο αναιρέσεως περί παραβάσεως ουσιώδους τύπου από το διοικ. εφετείο (μη κοινοποίηση της προσφυγής στον Υπουργό Υγείας), ο οποίος (λόγος) απορρίφθηκε με οριστική κρίση της ως άνω αποφάσεως (σκέψεις 5, 17 και διατακτικό).

4. Επειδή, η καθ' ης η κρινόμενη αίτηση Επιτροπή Ανταγωνισμού, από την ανωτέρω απόφαση της οποίας προκλήθηκε η ένδικη διαφορά, και η οποία υπήρξε ο νικήσας διάδικος στη δίκη επί της οποίας εκδόθηκε η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, νομιμοποιείται παθητικώς στην παρούσα δίκη και νομίμως παρέστη ως αναιρεσιβλήτη κατά τη συζήτηση της υποθέσεως, αρχικά ενώπιον του Τμήματος και ήδη ενώπιον της Ολομελείας. (Άρθρα 8 παρ. 1, 14 παρ. 1 και 15 παρ. 1 Ν 703/1977, όπως ισχύουν εν προκειμένω, καθώς και άρθρο 10 παρ. 9 Ν 3373/2005, Α' 188/2.8.2005).